

УДК 338.242.4

Ж. В. Гарбар,

д. е. н., доцент, професор кафедри аграрного менеджменту,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця

В. А. Гарбар,

к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних відносин,
Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного
торговельно-економічного університету, м. Вінниця

DOI: 10.32702/2306-6792.2018.20.3

ВПРОВАДЖЕННЯ МОДЕЛІ САМОРЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ТА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК НАПРЯМ РЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЕГУЛЯЦІЇ В УКРАЇНІ

Zh. Harbar,

Doctor of Economic Sciences, Associate Professor,

Professor of the Department of Agricultural Management, Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia

V. Harbar,

Ph.D. in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department Economics and International Relations,
Vinnytsia Institute of Trade and Economics of Kyiv National University of Trade and Economics, Vinnytsia

IMPLEMENTATION OF THE MODEL OF SELF-REGULATION OF ENTREPRENEURIAL AND PROFESSIONAL ACTIVITY AS A DIRECTION OF IMPLEMENTATION OF THE STATE POLICY OF DEREGULATION IN UKRAINE

У статті наведено ознаки, критерії, цілі саморегулювання та інструменти, які використовуються в процесі саморегулювання. З'ясовано переваги та недоліки саморегулювання як економічного інструменту реалізації політики дерегуляції в Україні. Здійснено групування видів діяльності у відповідності із можливістю делегування відповідним саморегулювальним організаціям владних повноважень саморегулювальній організації, яким законом не передбачено можливість делегування державно-владних повноважень — тип 1 та саморегулювальній організації, яким законом передбачено можливість делегування державно-владних повноважень — тип 2. Доведено фактичну відсутність саморегулювання сферах, де це допускається законодавством та, навпаки, існування організацій з ознаками та функціями, притаманними саморегулювальним сферах, де на рівні нормативно-правових актів не передбачено можливість такого виду регулювання підприємницької та професійної діяльності. Встановлено суперечливість і непослідовність законодавства, яке існує у сфері саморегулювання бізнес-клімату в Україні. З'ясовано, що на нормативному рівні наразі немає єдиного підходу до визначення мети та цілей здійснення саморегулювальної діяльності, оскільки у кожному конкретному випадку цілі, для досягнення яких утворюються та діють саморегулювальні організації, варіюються та не є однотипними. Доведено, що відсутність комплексного підходу до впровадження саморегулювання призводить до: нерозуміння суб'єктами господарювання його сутності, переваг та недоліків; неможливості фактичного утворення саморегулювальних організацій в тих сферах, де це не передбачено законом; відсутності усіх необхідних нормативних механізмів для реального запуску саморегулювальних організацій на певному ринку. Обґрунтовано систему заходів, спрямованих на впровадження моделі ефективного саморегулювання підприємницької та професійної діяльності. Запропоновано два взаємодоповнюючі плани розвитку та реформування інституту саморегулювання: короткостроковий, що полягає у виправленні вад нормативного регулювання діяльності саморегулювальних організацій та середньостроковий, що передбачає системне впорядкування правовідносин у сфері саморегулювання.

The article presents the features, criteria, self-regulation goals and tools used in the self-regulation process. The advantages and disadvantages of self-regulation as an economic tool for implementing deregulation policy in Ukraine are outlined. The grouping of activities is carried out in accordance with the possibility of delegating to self-regulatory organizations the self-regulatory organizations self-regulatory organizations that do not envisage the possibility of

delegating powers of state power — type 1 and self-regulatory organizations, which the law provides for the possibility of delegating powers of state power — type 2. The actual absence self-regulation in spheres where this is permitted by law and, conversely, the existence of organizations with features and functions inherent in morehulivnym in areas where the level of regulations does not provide the opportunity to regulate this type of business and professional activities. The controversy and inconsistency of legislation that exists in the sphere of self-regulation of business climate in Ukraine is established. It is clarified that at the normative level there is currently no single approach to the definition of goals and objectives of self-regulatory activity, since in each particular case, the goals for the achievement of which are formed and operate self-regulatory organizations, vary and are not the same type. It is proved that the lack of an integrated approach to the implementation of self-regulation leads to: lack of understanding by the subjects of management of its essence, advantages and disadvantages; the impossibility of the actual formation of self-regulatory organizations in those areas where this is not provided for by law; the lack of all necessary regulatory mechanisms for the real launch of self-regulatory organizations in a particular market. The system of measures aimed at implementation of the model of effective self-regulation of entrepreneurial and professional activity is substantiated. Two mutually supportive plans for the development and reform of the self-regulatory institute are proposed: short-term, which is to correct deficiencies in regulatory regulation of self-regulatory organizations and medium-term, which involves systematic regulation of legal relations in the sphere of self-regulation.

Ключові слова: регулювання, державне регулювання, політика дерегуляції, саморегулювання, саморегульовні організації.

Key words: egulation, state regulation, deregulation policy, self-regulation, self-regulatory organizations.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Державна політика дерегуляції є одним з основних елементів практичної імплементації нової моделі розвитку України та невід'ємною складовою частиною європейської інтеграції. В українських реаліях дерегуляція — не самоціль, а необхідний інструмент, місією якого є кардинальне поліпшення бізнес-клімату (а зрештою — інвестиційного клімату) в Україні, чинник створення нових робочих місць та підвищення якісних стандартів життя. Державну політику дерегуляції визначено пріоритетним напрямом "Стратегії реформ — 2020", Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Коаліційної угоди між основними політичними партіями України, що свідчить про високий суспільний консенсус у поліпшенні регуляторного середовища.

Ефективна реалізація політики дерегуляції в Україні пов'язується з комплексом заходів, спрямованих на впровадження моделі ефективного саморегулювання підприємницької та професійної діяльності.

Функціонування інституту саморегулювання має на меті, в першу чергу, забезпечення безпечності товарів, робіт і послуг на відповідних ринках. Ефективність такого інституту відображається, зокрема, у: задоволеності споживачів виробленими товарами, наданими їм послугами, чи виконаними роботами; зменшенні витрат держави на реалізацію функцій по регулюванню підприємницької та професійної діяльності; мі-

німальної кількості взаємодії суб'єктів підприємницької та професійної діяльності з державою.

Механізм саморегулювання підприємницької та професійної діяльності в Україні не виконує свого головного завдання, а саме не забезпечує стійкість та стабільність розвитку економічної системи. Саме тому існує потреба з'ясування сучасного стану діяльності саморегульованих організацій та їх впливу на розвиток бізнес-клімату.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Серед науковців, які займаються дослідженням проблем саморегулювання та діяльності саморегульованих організацій на різних галузевих ринках, варто відзначити М. Бурмаку, І. Дорошенка, П. Ланскова, Я. Міркіна, С. Міщенко, С. Мошенського, К. Отченаша, І. Рекуненка, В. Рубцова, С. Румянцева, М. Хьюїта та інших. Водночас, віддаючи належне науковим напрацюванням вітчизняних та зарубіжних вчених у дослідженні цієї проблематики, потрібно відзначити, що досі деякі питання не знайшли свого вирішення або залишаються дискусійними. Зважаючи на визначальну роль, яку відіграє саморегулювання в зменшенні регуляторного впливу держави на суб'єктів ринку, вирішення наукової проблеми щодо впровадження моделі ефективного саморегулювання підприємницької та професійної діяльності в Україні є актуальним та своєчасним.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

Мета статті полягає у з'ясуванні переваг та недоліків саморегулювання як економічного інструменту реалізації політики дерегуляції в Україні та наданні рекомендацій щодо вирішення нагальних проблем у саморегулюванні.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Саморегулювання — це виконання функцій регулювання діяльності представників певної професії чи галузі виробництва самими учасниками відповідного ринку, об'єднаними в некомерційну неурядову організацію зі статусом юридичної особи.

Саморегулівні організації — це підприємницькі товариства, засновані на засадах членства суб'єктів певного виду підприємницької або професійної діяльності, які в установленому порядку набули відповідного статусу, виконують передбачені законодавством повноваження по регулюванню діяльності своїх учасників (визначають правила і стандарти підприємницької чи професійної діяльності, обов'язкові для виконання всіма членами таких організацій, та контролюють їх виконання; передбачають механізм відшкодування збитків, завданих споживачам унаслідок виробництва членами СРО товарів, виконання робіт (послуг) неналежної якості тощо), та можуть реалізовувати делеговані державно-владні повноваження (здійснювати контроль (нагляд) за діяльністю суб'єктів підприємницької чи професійної діяльності; проводити професійну атестацію, ліцензування; встановлювати нормативні вимоги до певного виду підприємницької чи професійної діяльності).

Саморегулівними можна вважати організації, які характеризуються наявністю таких ключових ознак:

— є юридичними особами, що утворюються для досягнення цілей, не пов'язаних із отриманням прибутку і подальшим його розподілом між членами, і засновані на підставі об'єднання учасників підприємницької або професійної діяльності за ознакою єдності галузі виробництва товарів (виконання робіт, надання послуг тощо) або виду професійної діяльності;

— для них характерна наявність подвійної мети утворення, яка полягає в задоволенні інтересів як членів СРО, так і споживачів їх товарів (робіт, послуг тощо), а у випадках делегування СРО публічно-владних повноважень — і публічного інтересу;

Таблиця 1. Класифікація саморегулювання

Критерії	Види саморегулювання
За предметом саморегулювання	саморегулювання підприємницької діяльності; саморегулювання професійної діяльності
За територіальною ознакою	міжнародний рівень – діяльність міжнародних саморегулівних організацій; національний рівень – діяльність саморегулівних організацій, орієнтованих на загальнонаціональний ринок товарів, робіт, послуг; регіональний рівень – діяльність саморегулівних організацій, вплив яких може бути поширено на виробників у певних адміністративно-територіальних межах
За специфікою здійснюваних функцій	саморегулювання без виконання делегованих повноважень державного органу; саморегулювання з виконанням делегованих повноважень державного органу
За формою членства представників ринку в СРО	саморегулювання на підставі добровільного членства в СРО; саморегулювання з обов'язковим членством усіх представників виду підприємницької чи професійної діяльності в одній із відповідних СРО; саморегулювання з обов'язковим членством усіх представників виду підприємницької чи професійної діяльності в СРО, яка є єдиною на ринку

— здійснення нормотворчої (встановлення правил та розробка актів, що регулюють поведінку/діяльність членів СРО та інших осіб, що підпадають під регулювання), контрольної (здійснення контролю за діяльністю членів ринку щодо дотримання ними встановлених норм і правил), пунітивної (притягнення до відповідальності осіб, які порушують встановлені правила, стандарти та норми) функцій та функцій верифікації (перевірка і підтвердження достовірності відомостей про займаний вид діяльності) по відношенню до членів організації, що передбачено локальними актами організації.

До факультативних ознак саморегулівних організацій можна віднести:

— наявність механізму індивідуальної та/або колективної відповідальності членів СРО перед споживачами за заподіяну шкоду;

— виконання окремих функцій державних органів, делегованих на підставі спеціального нормативного акту;

— наявність системи альтернативного вирішення спорів.

Виходячи з наведених визначень та перелічених ознак СРО, можемо умовно класифікувати саморегулювання за кількома критеріями (табл. 1).

Створення системної і цілісної правової основи, що забезпечить ефективне функціонування саморегулівних організацій, є однією із пріоритетних реформ у сфері розвитку підприємництва в Україні.

Саморегулівні організації не тільки забезпечують підтримку бізнесу та створюють конструктивний діалог бізнесу з державою, але і усувають бар'єри, що суперечать законодавству, та економічно необґрунтовані обмежен-

Таблиця 2. Розподіл видів діяльності у відповідності із можливістю делегування відповідним СРО владних повноважень

Тип 1	Тип 2
оціночна діяльність. оцінка земель. землеустрій. діяльність арбітражних керуючих. діяльність на оптових ринках сільськогосподарської продукції. сільськогосподарська дорадча діяльність. діяльність з організації формування та обігу кредитних історій. діяльність у сфері туризму. діяльність організацій/об'єднань роботодавців. діяльність з сертифікації енергетичної ефективності або обстеження інженерних систем	архітектурна діяльність. професійна діяльність на ринку цінних паперів. адміністрування недержавних пенсійних фондів. діяльність кредитних спілок. страхова діяльність

ня щодо дозвільної діяльності, ліцензування [6, с. 60].

Планом заходів щодо дерегуляції господарської діяльності, затвердженим розпорядженням Кабінету Міністрів України від 23 серпня 2016 р. № 615, передбачено необхідність розроблення проекту Закону України "Про саморегулівні організації" [3].

Наразі в українському законодавстві немає єдності у підходах до інституту саморегулювання, не визначено мети та цілей здійснення саморегулювання, відсутній системний і комплексний порядок утворення та діяльності саморегулівних організацій. У чинному законодавстві закріплено підхід, за яким саморегулівні організації утворюються відповідно до законів, що регулюють окремі сфери господарської або професійної діяльності.

Аналіз спеціального законодавства дозволяє виокремити 15 сфер, в яких наразі допускається саморегулювання. Такими сферами є: оціночна діяльність, оцінка земель, землеустрій, архітектурна діяльність, діяльність на оптових ринках сільськогосподарської продукції, сільськогосподарська дорадча діяльність, професійна діяльність на ринку цінних паперів (без поділу на підвиди), діяльність арбітражних керуючих, адміністрування недержавних пенсійних фондів, діяльність кредитних спілок, страхова діяльність, організація формування та обігу кредитних історій, туризм, діяльність на ринку електричної енергії, діяльність організацій/об'єднань роботодавців. Водночас відсутнє належне нормативне врегулювання порядку створення та діяльності саморегулівних організацій.

Із 15 перелічених вище сфер, у 4 відсутні будь-які підзаконні нормативні акти, які б визначали порядок створення та діяльності СРО: діяльність з організації формування та обігу кредитних історій; діяльність у сфері туризму;

діяльність організацій/об'єднань роботодавців; діяльність з сертифікації енергетичної ефективності або обстеження інженерних систем.

Усі сфери можна умовно згрупувати за двома типами, обравши критерієм можливість делегування їм державно-владних повноважень (оскільки наслідком є схожість процедур та характеру діяльності організацій): СРО, яким законом не передбачена можливість делегування державно-владних повноважень — тип 1; СРО, яким законом передбачена можливість делегування державно-владних повноважень — тип 2 (табл. 2).

Разом із тим в окремих видах діяльності існують організації, що за сукупністю виконуваних ними функцій та за властивими їм ознаками можуть бути віднесені до саморегулівних, однак законодавством не передбачено можливість саморегулювання у відповідних сферах. Сюди можна віднести сфери: реклами, медицини, освіти тощо.

Офіційно визнано саморегулівними в Україні лише 24 організації, що здійснюють діяльність у 6 сферах, зокрема 8 саморегулівних організацій з оціночної діяльності, в тому числі з оцінки земель, 2 — із землеустрою, 5 — з діяльності арбітражних керуючих, 4 — з архітектурної діяльності, 5 — із професійної діяльності на ринку цінних паперів (табл. 3).

Очевидним є те, що саморегулювання можливе не лише в тих сферах, де законодавство безпосередньо містить положення про обов'язковість/можливість утворення саморегулівних організацій, а і в інших сферах господарської та професійної діяльності, що, з одного боку, може бути зумовлено попитом на таку форму регулювання у самих суб'єктів господарювання, з іншого — спроможністю саморегулівних організацій більш ефективно забезпечити реалізацію функції регулювання у відповідних сферах.

Згідно з Концепцією реформування інституту саморегулювання в Україні, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 10 травня 2018 р. № 308-р, на сьогодні на рівні програмних документів також констатується необхідність подальшого розвитку саморегулювання у певних сферах, зокрема:

— в інформаційній сфері, в якій одним із пріоритетів державної політики щодо забезпечення захисту і розвитку інформаційного простору України, а також конституційного права громадян на інформацію визначено комплексну підтримку розвитку механізмів саморегуляції засобів масової інформації на засадах соціальної відповідальності (Доктрина інформаційної безпеки України, затверджена Указом

**Таблиця 3. Перелік саморегулівних організацій, що діють в Україні
(за видами діяльності)**

Найменування	Вид діяльності
Громадська організація «Всеукраїнське об'єднання «Українське товариство оцінювачів»	Оціночна діяльність, в тому числі – оцінка земель
Всеукраїнська громадська організація «Союз експертів України»	Оціночна діяльність, в тому числі – оцінка земель
Громадська організація «Всеукраїнська асоціація фахівців оцінки»	Оціночна діяльність, в тому числі – оцінка земель
Громадська організація «Всеукраїнська спілка експертів оцінювачів»	Оціночна діяльність, в тому числі – оцінка земель
Громадська організація «Всеукраїнська Спілка Оцінювачів»	Оціночна діяльність, в тому числі – оцінка земель
Громадська організація «Асоціація спеціалістів банківської оцінки України»	Оціночна діяльність, в тому числі – оцінка земель
Всеукраїнська громадська організація «Спілка оцінювачів землі»	Оціночна діяльність, в тому числі – оцінка земель
Громадська організація «Спілка незалежних оцінювачів України»	Оціночна діяльність, в тому числі – оцінка земель
Всеукраїнська громадська організація «Асоціація антикризового менеджменту»	Діяльність арбітражних керуючих
Всеукраїнська громадська організація «Національна саморегулівна організація арбітражних керуючих»	Діяльність арбітражних керуючих
Громадська організація «Всеукраїнська асоціація фахівців з питань відновлення платоспроможності та банкрутства»	Діяльність арбітражних керуючих
Всеукраїнська громадська організація «Українська палата арбітражних керуючих»	Діяльність арбітражних керуючих
Громадська організація «Системні рішення»	Діяльність арбітражних керуючих
Всеукраїнська громадська організація «Гільдія проєктувальників у будівництві»	Архітектурна діяльність
Громадська організація «Гільдія інженерів технічного нагляду за будівництвом об'єктів архітектури»	Архітектурна діяльність
Всеукраїнська громадська організація «Асоціація експертів будівельної галузі»	Архітектурна діяльність
Всеукраїнська громадська організація «Асоціація експертів будівельної галузі»	Архітектурна діяльність
Всеукраїнська громадська організація «Всеукраїнська спілка сертифікованих інженерів-землепорядників»	Діяльність в галузі землеустрою
Всеукраїнська громадська організація «Асоціація землепорядників та геодезистів України»	Діяльність в галузі землеустрою
Професійна асоціація учасників ринків капіталу та деривативів (раніше – Професійна асоціація реєстраторів і депозитаріїв)	Професійна діяльність на ринку цінних паперів
Українська асоціація Інвестиційного Бізнесу	Професійна діяльність на ринку цінних паперів
Асоціація «Українські фондові торговці»	Професійна діяльність на ринку цінних паперів

Президента України від 25 лютого 2017 р. № 47 "Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 29 грудня 2016 року "Про Доктрину інформаційної безпеки України");

— у сфері туризму та курортів, однією з умов сталого розвитку якої є запровадження інституту саморегулівних організацій, а саме створення національної туристичної організації (Стратегія розвитку туризму та курортів на період до 2026 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 16 березня 2017 р. № 168;

— в аграрній сфері, в якій передбачено стимулювання створення та функціонування об'єднань виробників сільськогосподарської продукції, зокрема шляхом делегування повноважень саморегулівним організаціям в агропромисловому комплексі (Концепція Державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2021 року, схвалена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1437 [2].

Аналіз чинної нормативної основи саморегулювання та особливостей діяльності існуючих саморегулівних організацій вказує на наявність таких проблем:

— у більшості сфер господарської та професійної діяльності саморегулювання неможливе через відсутність належного законодавчого врегулювання;

— відмінність підходів до процедур здійснення саморегулювання у різних сферах зумовлено не стільки особливістю тієї чи іншої діяльності, скільки відсутністю системного підходу до інституту саморегулювання на законодавчому рівні;

— існують прогалини у законодавчому регулюванні у випадках, коли закони допускають утворення саморегулівних організацій, однак можливість утворення та діяльності таких організацій не забезпечена необхідною нормативною основою;

— у тих сферах діяльності, де законодавством допускається утворення саморегулівних організацій, вони реально створені лише у трьох випадках, при цьому серед існуючих на сьогодні саморегулівних організацій тільки частина виконує свої функції на практиці;

— повноваження, якими наділяються існуючі саморегулівні організації, варіюються в кожному окремому виді діяльності, а їх обсяг та зміст часто призводять до викрив-

лення самої сутності явища саморегулювання;

— в Україні діють організації, яким притаманні ключові ознаки саморегулювальної організації, однак законодавством не передбачено можливість функціонування їх у такому статусі;

— відсутня належна законодавча основа для контролю за виконанням саморегулювальними організаціями делегованих їм функцій регулювання господарської діяльності;

— суб'єкти господарської та професійної діяльності з одного боку тяжіють до об'єднання на основі пошуку спільних підходів до регулювання у відповідній сфері, з іншого — не мають належних інструментів для здійснення такого регулювання, у тому числі через відсутність розуміння сутності саморегулювання.

Зазначені проблеми потребують системного та комплексного розв'язання.

Відсутність комплексного підходу до впровадження саморегулювання призводить до: нерозуміння суб'єктами господарювання його сутності, переваг та недоліків; неможливості фактичного утворення СРО в тих сферах, де це не передбачено законом; відсутності усіх необхідних нормативних механізмів для реального запуску СРО на певному ринку та ін.

На законодавчому рівні на сьогодні немає єдиного визначення мети та цілей впровадження саморегулювання. Із діючих в сфері саморегулювання законів лише у двох — Законі України "Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг" та Законі України "Про організації роботодавців, їх об'єднання, права і гарантії їх діяльності", визначено мету утворення СРО [4; 5]. Загалом, про завдання існуючих СРО можемо робити висновки виходячи з їх повноважень, серед яких ключовими є: підвищення професійного рівня (кваліфікації) членів СРО; прийняття обов'язкових для всіх учасників СРО правил діяльності; участь у розробці/розробка нормативно-правових актів, що стосуються певного виду діяльності; контроль за діяльністю членів СРО; представлення та захист інтересів членів СРО.

Постає питання про необхідні та достатні ознаки СРО, оскільки виходячи з них, можна було б визначити мету діяльності СРО, навіть у випадку відсутності її законодавчого закріплення. З огляду на досвід здійснення такої діяльності в Україні, а також в країнах Європи, основними цілями діяльності СРО можна визначити: підвищення безпечності вироблених товарів, наданих робіт, послуг; зниження рівня адміністративного тиску на бізнес.

У процесі здійснення саморегулювання використовуються, зокрема, такі групи інструментів: підвищення кваліфікації (професійна атестація) та сертифікація; ліцензування; нормування діяльності.

Держава повинна стати ініціатором запровадження повноцінного саморегулювання в Україні. Першочерговим завданням на шляху до цього є вирішення питання збалансування інтересів державних органів і учасників ринку у процесі діяльності СРО. При цьому, не виключаючи обов'язковості державного нагляду і контролю діяльності суб'єктів ринку, цим інститутам можуть бути делеговані нормотворча, представницька, інформаційна та освітня функції регуляторів [1, с. 78].

ВИСНОВКИ З ПРОВЕДЕНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ

Створення системного і цілісного правового підґрунтя, що забезпечить ефективне функціонування саморегулювальних організацій (СРО), є однією із пріоритетних реформ в сфері розвитку підприємництва в Україні. Інститут саморегулювання в Україні наразі характеризується рядом недоліків, серед яких ключовими є: відсутність єдиного законодавчого визначення саморегулювання, мети та цілей його впровадження; прогалини та колізії у нормативно-правових актах, якими встановлюються організаційні та правові засади діяльності СРО; зловживання СРО делегованими їм повноваженнями по допуску учасників на ринок; некомпетентність та непрофесіоналізм органів та посадових осіб СРО, що реалізують делеговані повноваження.

За останні роки було підготовлено та внесено на розгляд Верховної Ради України 6 законопроектів, якими намагались встановити єдині рамки діяльності СРО, однак жоден такий законопроект не був прийнятий.

Основні їх недоліки такі: СРО визначалась як окрема організаційно-правова форма, що закладає додаткові та абсолютно невиправдані процедури для бізнесу та держави; у законопроектах відсутня чітка диференціація регулювання діяльності саморегулювальних організацій різних типів (організація господарського саморегулювання, організація професійного саморегулювання) та різних форм (добровільні СРО, обов'язкові СРО, репрезентативні СРО); у проектах відсутні чіткі процедури та механізми делегування державою повноважень саморегулювальним організаціям; проекти не регулюють процесу реалізації СРО повноважень у сфері нагляду і контролю за діяльністю своїх членів,

а також процедури державного нагляду за виконанням СРО делегованих повноважень; відсутній чіткий перелік санкцій, що застосовуються СРО до її членів, порядок їх застосування, а також процедури оскарження рішень СРО; законопроекти ніяк не передбачали спадковості по відношенню до діючого законодавства в цій сфері; відсутні як норми, ні процедури трансформації діючих СРО у відповідності до вимог потенційного нового закону.

Разом з тим, недослідженим та невивченим залишається попит суб'єктів підприємницької/ професійної діяльності на впровадження інституту саморегулювання, а також об'єктивні можливості існування дієвих СРО в Україні.

Виходячи із зазначеного, експерти вбачають два взаємодоповнюючі плани розвитку та реформування інституту саморегулювання:

1. Короткостроковий, що полягає у виправленні вад нормативного регулювання діяльності СРО.

2. Середньостроковий, що передбачає системне впорядкування правовідносин у сфері саморегулювання.

Важливо зазначити, що впровадження ефективного саморегулювання неможливе без відповідної інституційної спроможності бізнесу, яка в свою чергу напряму залежить від реального попиту на саморегулювання серед суб'єктів певного виду підприємницької чи професійної діяльності.

Для України важливо, використовуючи світовий досвід саморегулювання, розробити та запропонувати вітчизняним суб'єктам підприємницької та професійної діяльності прийнятні для них моделі та практики, які містили б характерні особливості української правової системи з ментальної та соціально-економічної точок зору. Для цього варто звернутися до ґрунтовного вивчення інструментів саморегулювання окремих сегментів ринку, де система засобів є найбільш розвиненою та регламентованою.

Література:

1. Гарбар Ж.В. Саморегулятивні організації в системі функціонування фінансового ринку / Ж.В. Гарбар, В.А. Гарбар // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія "Міжнародні економічні відносини та світове господарство". — 2017. — Вип. 15. — С. 76—79.

2. Концепція реформування інституту саморегулювання в Україні : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 10.05.2018 р. № 308-р [Електронний ресурс]. — Режим дос-

тупу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2018-p#n10>

3. План заходів щодо дерегуляції господарської діяльності: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.08.2016 р. № 615 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615-2016>

4. Про державне регулювання ринку цінних паперів в Україні: Закон України від 30.10.1996 р. № 448/96-ВР [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/448/96>

5. Про фінансові послуги та державне регулювання ринків фінансових послуг: Закон України від 12.07.2001 р. № 2664-14 [Електронний ресурс]. — Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2664-14>

6. Сердюк Т.В. Саморегулювання в Україні: переваги та недоліки в сучасних економічних умовах / Т.В. Сердюк // Економічний вісник НТУУ "КПІ": збірник наукових праць. — 2012. — С. 58—70.

References:

1. Harbar, Zh. and Harbar, V. (2017), "Self-regulatory organizations in the system of functioning of the financial market", *Naukovy`j visny`k Uzhgorods`kogo nacional`nogo universy`tetu. Seriya "Mizhnarodni ekonomichni vidnosy`ny` ta svitove gospodarstvo"*, vol. 15, pp. 76-79.

2. Cabinet of Ministers of Ukraine (2018), "Concept of Reformation of the Institute of Self-Regulation in Ukraine", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/308-2018-p#n10> (Accessed 12 October 2018)

3. Cabinet of Ministers of Ukraine (2016), "Plan of measures for deregulation of economic activity", available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/615-2016> (Accessed 12 October 2018)

4. The Verkhovna Rada of Ukraine (1996), The Law of Ukraine "On State Regulation of the Securities Market in Ukraine", available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/448/96> (Accessed 12 October 2018)

5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2001), The Law of Ukraine "On Financial Services and State Regulation of Financial Services Markets", available at: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/2664-14> (Accessed 12 October 2018)

6. Serdjuk, T. (2012), "Self-regulation in Ukraine: advantages and disadvantages in modern economic conditions", *Ekonomichny`j visny`k NTUU "KPI" : zbirny`k naukovy`x pracz*, pp. 58-70.

Стаття надійшла до редакції 13.10.2018 р.